

KULTUR ANMELDELSER

ANBEFALT

Utgivelser og arrangementer vi liker.



LÅT

PNL: *À l'ammoniaque*
(QLF Records, 2018)

Den franske duoen PNL har etter hvert begynt å få en trofast fanskare her til lands også, på tross av språklige barrierer. I hjemlandet gjør de enorm suksess, og ikke ufortjent er det balladen «À l'ammoniaque» som herjer hjemlandet idet et fargesterkt VM-gull ble hentet hjem. Ademo og N. O. S. fra et sted i Paris' forsteder, lager hypermoderne, emosjonell musikk, og omgir seg dessuten med et sterkt skjær av mystikk og artistisk vilje som lett lar seg oversette til alle språk.

Ando Woltmann



LÅT

BC Camplight:
I'm Desperate
(Bella Union, 2018)

Under navnet BC Camplight seilte Brian Christinzio opp til å bli en liten favoritt med popalbumet *How to Die in the North* i 2015. Siden har det ballet på seg for den smått eksentriske artisten, med selvpålagt, britisk eksil, bytte av statsborgerskap og tvungen brexit-deportasjon. Vel hjemme i foreldrenes kjeller i New Jersey har han visstnok spilt flipper mens hans fjerde album kokte på hybelkomfyren. *Deportation Blues* slippes i august.

Ando Woltmann



EN SLAGS KUNST

Below the Surface.

Det er dels arkeologi, dels kunst, og grunnleggende sett er det fascinerende. På internett kan du nå se den fullstendige katalogen over ting folk har mistet i en kanal i Amsterdam gjennom drøyt 4000 år. Prosjektet kom i stand da kanalen måtte dreneres i forbindelse med et t-baneprosjekt, da tok en gruppe arkeologer vare på *alt* de fant. Nå er det katalogisert og digitalisert: Mobiler fra tidlig 2000-tall, (hasj)piper fra opp gjennom historien, potteskår og tobakksbokser og verktøy og dørhåndtak og ... Små glimt av hverdagsliv i for eksempel 1740, eller 1385. Foreløpig innsikt: Folk har vært sløpphendte med blomsterpotene sine til alle tider.

Se utstillingen på www.belowthesurface.amsterdam/en/vondsten.

Hanne Østli Jakobsen



Nytt liv: Nils Henrik Asheim får orgelet til å fremstå nærmest forfriskende fremmed. Bildet er fra Stavanger konserthus i 2013.

FOTO: OLAV BJØRKUM

MUSIKK

Orgelbrusmaskin

Nils Henrik Asheim viser hvilke nyanser som bor i et moderne konserthusorgel.

**EDVARD GRIEG:
BALLADE
GEIRR TVEITT:
HUNDRAD
HARDINGTONAR (UTVALG)**

Versjoner for orgel ved Nils Henrik Asheim
Nils Henrik Asheim,
orgelet i Stavanger konserthus
Lawo, 2018



Et instrument har ikke bare sine særegne egenskaper og sin særegne klang. Et instrument har også en utstråling som vekker et bestemt sett med assosiasjoner:

Klaveret sto gjerne i de borgerlige stuer, trompetens fanfarer signaliserte pomp og prakt. Kirkeorgelet knyttes gjerne til skridende salmesang og sirlig harmoniserte koralmelodier. Men det er også et slags hyperinstrument hvor pipene har navn etter forskjellige instrumenter og er tenkt som imitasjoner av disse.

Når organist i Stavanger konserthus, Nils Henrik Asheim, setter seg fore å tilrettelegge stykker for orgel – sist ut er Edvard Griegs store *Ballade i g-moll* (opprinnelig skrevet for klaver) og et utvalg av Geirr Tveitts *Hundrad Hardingtonar* – er det utvilsomt mer i spill enn rutinert salmefølge. Ikke bare får stykkene nytt liv på en uventet måte,

selve orgelinstrumentet fremstår også nærmest forfriskende fremmed. Den store instrumentmaskinen skaper en klang som dirrer mellom konkret assosiasjon og abstrakt figur.

Lyriske høyder, grublende dyp. Men hvorfor – og hvordan – velger Asheim Grieg og Tveitt? Griegs ballade er et dramatisk, bredt anlagt variasjonsverk over en norsk folketone. Det åpner med en mørk, fallende melodi, saktmodig og ettertenksom, leder videre over lyriske høyder, grublende dyp og voldsomme utbrudd, før et nesten triumferende opp- og setter inn. Avbrudd og skuffelse preger igjen avslutningen, før det hele ebber ut med folketonen som innledet verket.

Har man først den opprinnelige klaverversjonen i hodet, kan man spørre seg hvordan orgelet kan ivareta dels det flytende i Griegs form, dels det lyriske skimmerende i klaverets klang. Som Asheim også selv er inne på i omslaget, var utfordringen med Grieg-balladen å unngå at uttrykket stivnet. Mens klaver-tonen kan sveve etter anslaget på tangenten, er orgelet derimot statisk: Luften i pipen er enten på eller av.

På den annen side er det transkripsjonens – det vil si den omarbeidede versjonens – styrke at den nettopp snur om på forestillingen om opprinnelighet: Tan-

ken om at verket for alltid var bundet til klaverklangen slipper uventet nok taket straks orgelet låter – og etter hvert bruser under Asheims hender. Og om klaveret får frem Griegs lyriske flyt, kan orgelet på sin side fremheve hans intrikate harmonikk, begge trekk som er helt vesentlige i balladen.

Klebrige snutter. For Tveitt-stykkenes del er utfordringen noe annerledes. Der balladen først og fremst var preget av lange strekk og linjer, er det den slående karakteren, ofte inspirert av folkelivsbilder, som særlig utmerker Tveitts kortere snutter. Som musikk er de presise, særegne og nesten irriterende klebrige til hukommelsen. I Asheims fantasifulle versjoner er det først og fremst orgelets vell av klangkombinasjoner – alt fra nasale støt til flimrende felt, hule rop og buldrende trav – som kommer gjennom.

Det er åpenbart en tyngdeforskjell mellom Grieg og Tveitt, og i kombinasjon er jeg usikker på hvor mye de egentlig har å si hverandre. Som ulike, utfyllende eksempler på konserthusorgelets mangfoldige klang- og uttrykksregister, er de derimot gode. Og Asheim – som også er en av landets ledende komponister – har med kyndig øre visst å brette ut nyansene på denne platen.

Emil Bernhardt